

Fortolkning av ord og uttrykk

Sist oppdatert: 11. november 2003

Idé

Fortell klassen at du har noen oppgaver som du trenger deres hjelp for å løse. Oppgaven er å finne frem til alternative tolkninger av tilsynelatende enkle og uproblematisk utsagn som vi støter på i hverdagen. Vi skal altså trene oss i å forstå en påstand på forskjellige måter og fra flere perspektiver. Det er viktig å oppøve slike ferdigheter, ikke bare i KRL-faget, men overalt hvor vi forholder oss til språklige uttrykk, f.eks. tekster, påstander, argumenter og ideer. Kreativitet i møte med språket smitter også over og fremmer kreativitet på andre livsområder.

Eksempel og fremgangsmåte

Som eksempel kan vi ta det følgende: «Hunden er løs». Stort enklere kan ikke et utsagn bli. Men kan selv dette forstås på flere måter, alt etter hvilken kontekst vi setter det inn i og alt etter hvilke personer vi legger det i munnen på? Her er noen forslag:

- På et skilt utenpå et gjerde rundt en stor og imponerende eiendom står det: «Hunden er løs». Dette er den typiske konteksten for dette utsagnet. Her er det rimelig å forstå utsagnet som en advarsel om hva som kan skje dersom man beveger seg på innsiden av gjerdet: man vil få et ublidt møte med vakthunden. Det hadde derfor vært mer presist om det sto: «Advarsel! Hunden går til angrep på alle uvedkommende som beveger seg innenfor dette gjerdet».
- Men la oss isteden tenke oss at skiltet henger på kontorveggen til en veterinær som arbeider med hunder. Da er det neppe riktig å forstå skiltet som en advarsel. Kanskje veterinæren mener at hunder burde få løpe mere fritt. Isåfall kunne skiltet tolkes som en oppfordring: «La hundene gå mere fritt». Eller kanskje skiltet er hengt opp for spøk, veterinæren har selv en liten skjødehund som ikke er egnet til å skremme en flue. Skiltet kan i dette tilfelle tolkes som: «Ingen fare, hunden er løs» eller «Hunden kan klappes og koses av alle som ønsker det».
- En avisannonse med overskriften «Hunden er løs!». Det viser seg å være reklame for halsbånd til hunder. Overskriften kan vi da f.eks. forstå som en oppfordring: «La ikke hunden din gå løs», som en anbefaling: «Hvorfor la hunden din gå løs når det finnes så fine halsbånd som dette», eller som en bebreidelse: «Du burde ikke la hunden din gå så mye løs».
- Sagt av et barn som ser en hund løpe forskremt og alene mellom bilene i gaten. Her skulle vi tro barnet mener å gjøre oss oppmerksom på hunden eller å uttrykke omsorg og medfølelse med den. Mulige tolkninger kan være: «Se, der er det en hund som har kommet bort fra eieren sin», «Se, hunden er i fare!», «Se på stakkars hunden, den holder på å bli påkjørt av alle bilene».

Oppgaver til klassen

Dette er bare noen eksempler. Med litt fantasi er det lett å tenke seg flere situasjoner hvor utsagnet får en annen betydning enn den som først slår oss. Legg også merke til at vi formulerer et nytt utsagn til hver enkelt fortolkning slik at det skal fremgå klarere hva den nye betydningen går ut på. Her er noen utsagn og begreper dere kan prøve dere på:

- Det er kaldt her
- I Norge er det mye natur
- Hester er det beste dyret som finnes
- «dyrevern»: går det an å forstå dette begrepet på flere måter? tips: tenk dere ordet uttalt av henholdsvis norsk dyrevernaktivist og spansk tyrefekter
- Bibelen er en stor bok